

УДК 780.616.433:784.9:37.015.3

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-7>

Дзвіна ГУСАР

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри естрадно-вокального мистецтва, Університет Короля Данила, вул. Є. Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ORCID: 0000-0002-4237-3687

Наталія ТОЛОШНЯК

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри естрадно-вокального мистецтва, Університет Короля Данила, вул. Є. Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ORCID: 0000-0003-2317-4321

Бібліографічний опис статті: Гусар, Д., Толошняк, Н. (2025). Фортепіанно-виконавська підготовка естрадних вокалістів. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 50–56, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-7>

ФОРТЕПІАННО-ВИКОНАВСЬКА ПІДГОТОВКА ЕСТРАДНИХ ВОКАЛІСТІВ

Метою дослідження є розкриття психолого-педагогічних особливостей роботи з майбутніми естрадними вокалістами в класі фортепіано, визначення пріоритетних напрямків розвитку їхньої інструментально-виконавської культури. **Методологія дослідження** враховує історичність процесу становлення методик викладання фортепіано, а також ґрунтується на комплексному підході, що залучає теоретичний аналіз наукової літератури з музикознавства, музичної психології та педагогіки, поєднує музично-аналітичний та компаративний методи із обсерваційним (аналіз навчального процесу в класі фортепіано та практика залучення здобувачів до концертної діяльності в якості соліста або концертмейстера). **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше здійснено спробу окреслити коло проблематики та завдань, що постають у процесі формування піаністичних навичок майбутнього естрадного вокаліста; поглиблено знання щодо специфіки роботи із дорослим-початківцем, виділено сприятливі фактори та запропоновано оптимальні напрямки фортепіанної підготовки майбутніх естрадних вокалістів. **Висновки.** Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що фортепіанно-виконавська підготовка естрадного вокаліста відіграє значиму роль у його професійній діяльності. Оволодіння піаністичними навичками у дорослому віці успішно здійснюється при опорі на попередній музично-слуховий багаж із урахуванням мотиваційних та вольових факторів. Складовими фортепіанного навчання, що забезпечують оптимальний для діяльності естрадного вокаліста комплекс умінь, є оволодіння арсеналом базових технічних навичок фортепіанної гри, широке знайомство із музикою різних епох та жанрів, формування допоміжних для естрадного вокаліста навичок педагога-репетитора та концертмейстера.

Ключові слова: естрадне вокальне мистецтво, фахова підготовка співака, фортепіанне виконавство, навчання дорослих.

Dzvyina HUSAR

Doctor (Candidate) of Art Criticism (Ph.D.), Associate Professor, Department of Pop and Vocal Art, King Danylo University, Ye. Konovaltsya Str., 35, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

ORCID: 0000-0002-4237-3687

Nataliia TOLOSHNIAK

Doctor (Candidate) of Art Criticism (Ph.D.), Associate Professor, Department Chair of Pop and Vocal Art, King Danylo University, Ye. Konovaltsya Str., 35, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

ORCID: 0000-0003-2317-4321

To cite this article: Husar, D., Toloshniak, N. (2025). Fortepianno-vykonavska pidhotovka estradnykh vokalistiv [Piano performance training for pop vocalists]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 50–56, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-7>

PIANO PERFORMANCE TRAINING FOR POP VOCALISTS

The purpose of the study is to reveal the psychological and pedagogical features of working with future pop vocalists in the piano class, to determine the priority areas for the development of their instrumental and performing culture. The research methodology takes into account the historical development of piano teaching methods and is based on a comprehensive approach that involves theoretical analysis of scientific literature on musicology, music psychology, and pedagogy, combining musical-analytical and comparative methods with observational (analysis of the teaching process in the piano class and the practice of involving students in concert activities as soloists or accompanists). The scientific novelty of the work lies in the fact that for the first time an attempt has been made to outline the range of issues and tasks that arise in the process of forming the piano skills of a future pop vocalist; knowledge about the specifics of working with adult beginners has been deepened, favorable factors have been identified, and optimal directions for piano training of future pop vocalists have been proposed. Conclusions. The study allows us to conclude that piano performance training plays a significant role in the professional activity of a pop singer. Mastering piano skills in adulthood is successfully achieved by relying on previous musical and auditory knowledge, taking into account motivational and volitional factors. The components of piano training that provide the optimal set of skills for a pop vocalist include mastering a range of basic technical piano skills, broad familiarity with music from different eras and genres, and developing the skills of a teacher-rehearsal coach and accompanist, which are helpful for a pop vocalist.

Key words: pop vocal art, professional training of singers, piano performance, adult education.

Актуальність теми дослідження. Мистецька діяльність естрадного співака посідає особливе місце у сучасній музичній культурі, освітньому та науковому просторі. Досліджуються такі важливі аспекти естрадного виконавства як унікальний вокальний стиль, виконавська манера, сценічний образ, специфіка роботи з аудиторією тощо. Значну увагу дослідників привертають шляхи досягнення професійної майстерності майбутнього естрадного вокаліста, розглядаються вокальні техніки, індивідуальні виконавські прийоми тощо. Однак, незважаючи на значний обсяг робіт, питання загальної музичної підготовки артистів, особливо зважаючи на те, що здобувачі-вокалісти нерідко тільки у вищому навчальному закладі розпочинають свою музичну освіту, часто залишається на периферії досліджень.

Одним із напрямків професійного навчання естрадних вокалістів є опанування ними навичок гри на фортепіано, тому особливий науковий інтерес становить питання ролі фортепіано у формуванні майбутнього музиканта. Як свідчить досвід, опанування фортепіано надає артистові естради низку незамінних у професійній діяльності практичних переваг: це і можливість самостійно розспівуватися, і здатність розучити без концертмейстера вокальну партію та відшліфувати точність інтонації, і вміння підбирати мелодії та створювати власний акомпанемент, і можливість використання фортепіано як інструмента для створення власної музики. Володіння фортепіано виводить вокалістів на якісно новий рівень, сприяє формуванню комплексного

конкурентоспроможного музиканта, при чому особливий ефект справляє успішне втілення сценічного образу «автора-виконавця за фортепіано». Серед зірок світової та й української естради виділяються такі феномени як Рей Чарльз, Фредді Мерк'юрі, Елтон Джон, Дмитро Шуров (Ріанобой), Святослав Вакарчук та інші. Вони поєднали блискучий самотній вокал, композиторський талант і майстерну гру на фортепіано та стали еталонами самодостатнього харизматичного артиста.

Дослідник Ю. Роменський констатує, що «виконавці сьогодення намагаються проявляти себе одразу в кількох напрямках – як співаки, композитори, продюсери, звукорежисери тощо. Це дуже приємний симптом, що вказує на амбітність та прагнення до саморозвитку і, як висновок, – можливість самоствердження» (Роменський, 2024, с. 76).

Таким чином, актуальними завданнями дослідження є врахування специфіки психолого-педагогічних чинників, що виявляються у процесі роботи з майбутніми естрадними вокалістами в класі фортепіано, а також визначення та конкретизація завдань формування піаністичних навичок, спрямованих на забезпечення їхньої виконавської й творчої самостійності та професійної конкурентоспроможності у сфері сучасного естрадного виконавства. Актуальність проблематики зумовлена сучасними вимогами до фахової підготовки музикантів в умовах оптимізації освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти, де формуються основи професійної компетентності майбутніх фахівців.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі психолого-педагогічних особливостей професійної підготовки майбутніх естрадних вокалістів у класі фортепіано, а також у визначенні й систематизації основних напрямів формування піаністичних навичок, необхідних для здійснення їх подальшої фахової діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Більшість наукових праць, в яких розглядається формування професійних навичок гри на фортепіано, присвячені розвитку піаністів на різних етапах їх навчання. Питанням виявлення потреб здобувачів освіти за різними освітніми програмами та пошуку ефективних шляхів викладання фортепіано для цих категорій присвячено не так багато досліджень. Як правило автори зосереджуються на особливостях організації викладання фортепіано у вищих навчальних закладах культури.

М. Калашник досліджує роль навчання гри на фортепіано у фаховій підготовці студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. Автор зазначає, що існує невирішена проблема специфіки курсу «Загального фортепіано» для студентів-непіаністів. Тривалий час цей курс був лише «зліпком» зі спеціального курсу, не маючи чіткої методики чи диференціації. Це посилюється недооцінкою предмета, який часто вважають «долею невдалих піаністів», що знижує його престиж. До того ж, різний початковий рівень підготовки студентів (випускників шкіл та училищ різних спеціальностей) вимагає особливої, поліфункціональної методики, орієнтованої на формування широкого культурного тезауруса (Калашник, 2009).

Досліджуючи особливості викладання курсу «Фортепіано» у вищих навчальних закладах культури, Н. Соболев аналізує універсальну роль клавіру (фортепіано) в історії музики та, особливо, у професійній підготовці майбутніх викладачів музики. Авторка зазначає, що фортепіано є ключовим інструментом для культурного тезауруса педагога (через безпосереднє виконання), дозволяє ілюструвати матеріал та забезпечує самодостатність у музикуванні. Воно виступає медіатором між нотним текстом та звуковим сприйняттям. Однак існує невирішена проблема специфіки викладання фортепіано для непіаністів. Дослідниця приходиться до

висновку, що необхідно виробити самостійну методику для курсу загального фортепіано, що відповідає його багатогранності та потребам майбутнього вчителя музики (Соболев, 2019).

О. Складаров, аналізуючи особливості викладання навчальної дисципліни «Фортепіано» у закладах вищої освіти сфери культури й мистецтва, обґрунтовує принципову важливість оволодіння фортепіанною грою для студентів усіх мистецьких спеціальностей (диригентів, інструменталістів, естрадних виконавців). Серед базових навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, дослідник виокремлює читання партитур і транспонування. Навчальний процес, на думку автора, доцільно вибудовувати на трьох основних складниках: технічних етюдах (із диференціацією вимог відповідно до фахової спеціалізації студентів), поліфонічному репертуарі (твори Й. С. Баха та українських композиторів) і опануванні сонатної форми. З метою підвищення навчальної мотивації та нівелювання різних рівнів початкової підготовки студентів пропонується залучення творчих форм роботи (конкурси, тематичні вечори, спільні виконавські проекти). У методичному аспекті автор наголошує на доцільності застосування індивідуального підходу до кожного здобувача освіти (Складаров, 2020).

Таким чином, авторами відзначається брак диференційованого підходу до викладання фортепіано здобувачам різних освітніх програм, особливості навчання естрадних вокалістів взагалі не виділяються.

Виклад основного матеріалу. Підготовка висококваліфікованих естрадних співаків та викладачів естрадного співу, крім оволодіння основним фахом, зумовлює вирішення ряду завдань, зокрема: напрацювання творчої активності, цілеспрямованості, ініціативності, виконавської волі, здатності до самоконтролю та самоорганізації.

Як слушно зазначає Ю. Роменський, «для того, щоб мистецтво естради не перетворювалось на субкультуру, необхідно вчасно звертати увагу на всі складові виховання майбутніх виконавців» (Роменський, 2024, с. 79). Досягнення здобувачем музично-виконавської та педагогічної майстерності потребує від нього широкої музичної ерудиції, що, окрім різнобічної вокальної підготовки та розвитку музичного

мислення, передбачає отримання знань з теорії музики, історії музичного мистецтва, гармонії, основ композиції тощо. Немаловажним є також напрацювання сценічної витримки та артистизму. Зазначимо, що ці завдання доводиться вирішувати здобувачам, чий вокальний потенціал виявився вже у дорослому віці, часто такі особи не мають базової музичної підготовки, а їхні здібності нерідко спираються лише на музичну наслуханість (переважно естрадного напрямку) та досвід самостійного вокального розвитку.

Практика фортепіанного навчання відкриває значні перспективи у вирішенні поставлених завдань. Фортепіано як інструмент, що має необмежені пізнавальні ресурси, надає винятково широкі можливості для інтенсивного й всебічного розвитку творчих здібностей молодого музиканта, формування його виконавської та педагогічної майстерності, адже універсальні виражальні та технічні можливості фортепіано дозволяють відтворювати музику різних жанрів та стилів, акомпанувати собі при виконанні вокальних творів, працювати за інструментом як вокальний педагог (Кривицька, 2018). Таким чином, володіння фортепіано залишається незмінною професійною якістю музиканта, незважаючи на наявність сучасних технічних засобів навчання.

Специфічною особливістю викладання фортепіано для здобувачів, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Естрадний спів» є різний рівень їхньої музичної підготовки, і нерідко, відсутність спеціальних музичних знань. У зв'язку з цим виникає педагогічна проблема із використанням традиційних методик початкового навчання, оскільки вони базуються на методах і принципах роботи з учнями молодшого шкільного віку, в яких закладена опора на емоційно-образне сприйняття дитини, мимовільну увагу, яскравість і відкритість її емоцій, ігровий характер творчої діяльності, відтак, використовується дитяча тематика в репертуарі (Соболь, 2019, с.191).

На противагу цьому, процес фортепіанного навчання дорослих здобувачів, які не мають початкової музичної підготовки або мають слабку музичну базу, може здійснюватися більш ефективно на дещо інших засадах, а саме, при:

- виявленні та максимальному залученні музично-слухового багажу здобувача;

- раціональному підході до організації процесу навчання та максимальному використанні інтелектуального потенціалу молодих людей;

- активізації волевових спрямувань особистості, створенні творчої атмосфери шляхом організації ситуації успіху;

- високому рівні мотивації до здобуття професії естрадного виконавця і педагога вокалу.

При реалізації такого підходу до навчання в класі фортепіано оволодіння практичними навичками гри залежить від результативності розв'язання таких завдань:

- формування базових знань та професійних виконавських навичок з урахуванням рівня довузівської підготовки здобувача;

- спонукання студента до активного сприйняття загальноновизнаних мистецьких цінностей та інтересу до музичного мистецтва загалом через залучення до репертуару творів «дорослої» тематики різних жанрів, що відповідатимуть рівню підготовки здобувача;

- формування допоміжних для естрадного вокаліста навичок педагога-репетитора та концертмейстера, а також стимулювання творчості.

Шлях вирішення поставлених завдань полягає не стільки в кардинальній зміні основних підходів до викладання предмету, скільки в перенесенні методичних акцентів, у специфічному підході до логіки і змісту навчального процесу, адже педагог має можливість в більшій мірі покладатися на зрослий інтелектуальний потенціал здобувача, мотиваційно-волевої якості, наявний досвід спілкування з мистецтвом і прагнення до оволодіння професією (Панченко, 2013). При цьому наголоси зміщуються в бік зростання ролі розумової діяльності здобувача, мотиваційної сфери, а також волевових устремлінь характеру.

Одним з першочергових завдань розвитку фортепіанної майстерності здобувачів-початківців є оволодіння ними арсеналом базових технічних навичок фортепіанної гри. Важливу роль при цьому відіграє розучування гам, що розвиває чіткість і точність звуковидобування, силу і витривалість, незалежність і спритність пальцевих рухів, координацію рук, аплікатурні звички. Роботу над гами рекомендується починати із гами Мі-мажор, що відповідає Шопенівській формулі ідеальної постановки руки, при цьому досягається правильна організація піаністичного апарату та його анатомічно

природне функціонування, що є запорукою подальшого професійного зростання здобувача. Постійна увага педагога до фортепіанної постановки на всіх етапах вивчення музичних творів, відпрацювання балансу між свободою і зібраністю виконавського апарату – першочергове завдання навчального процесу, результатом якого має стати взаємодія всіх задіяних частин тіла піаніста при активній та чіткій роботі пальців, гнучкість, пластичність, доцільність та економія рухів, керованість технічним процесом.

Важливим при цьому є якісний звуковий результат, що досягається з розвитком активних навичок перспективного слухового мислення (Опарик, 2021, с. 35): вміння визначати межі мелодичних побудов, виявляти кульмінаційні моменти і відповідно будувати звукову архітектуру від створення випуклої фрази до поступового об'єднання структурних одиниць твору.

Напрацьований кінестетично-слуховий піаністичний навик дає змогу перейти до ознайомлення здобувачів із якомога більшою кількістю відомих музичних творів як попередніх епох, так і сучасної естради, що дасть вагоме підґрунтя для власної творчості (Каменська, 2020). Крім академічних видань, доцільно залучати збірники, які б доповнили фортепіанний репертуар нескладними аранжуваннями творів популярної музики. Частково задовольняють таку потребу 13 збірників популярних п'єс для фортепіано «Старий рояль» під редакцією О. Красовської та В. Красовського, які вийшли друком протягом 2004-2011 р. р. у видавництві «Мелосвіт». Видання охоплюють як класичну епоху, так і твори віденських класиків, романтиків, музику ХХ ст., а також джазову музику та естраду, п'єси українських авторів.

Переклади для фортепіано подано у піаністично зручному викладі, вони не перевантажені фактурою та представлені у якісній редакції з чітко позначеною аплікатурою і педалізацією, що істотно полегшує процес їх опрацювання.

Крім того, вагомим доповненням навчального репертуару є нескладні твори у стилі джазу Манфреда Шмітца – «25 Jazz-Inventionen für Klavier» (які водночас сприяють розвитку поліфонічного мислення) та «Blues & Boogie Woogie», а також джазові композиції українських композиторів Г. Саська, Н. Лагодюк, Т. Афанасенко. Зазначений репертуар викликає

сталий інтерес у здобувачів освіти, сприяє опануванню специфічних гармонічних, ритмічних і жанрових особливостей естрадної та джазової музики, а також формуванню піаністичних прийомів виконання ритмічних формул, характерних для блюзу, регтайму, бугі-вугі, рок-н-ролу тощо. Процес розучування творів різних жанрів, за слухним зауваженням дослідників, «передбачає аналітико-слухове та виконавське вивчення найважливіших “координат” музичної форми: мелодії, часу-ритму, гармонії, динаміки, тембру, фактури» (Опарик, 2021, с. 34), що є цілком доступним для здобувачів освіти як у межах аудиторних занять, так і в процесі самостійної роботи.

Неодмінною складовою професійної освіти естрадного вокаліста є підготовка його до педагогічної діяльності. Якраз в класі фортепіано можуть бути розвинені необхідні навички – виконання розспівок, підбирання на слух, акомпанування вокалісту. Як підготовчий етап до вивчення розспівок в роботу беруться секвенційні вправи Ш. Ганона, а далі – вокальні розспівки різного рівня складності, що дає змогу здобувачеві оволодіти навичками, необхідними для педагога-репетитора з вокалу. На старших курсах у практику фортепіанної гри залучаються знання з гармонії та основ композиції, здобувачі набувають вміння читати буквені позначення акордів, прийняті в джазовій та естрадній музичній практиці. Таким чином, відбувається розвиток навичок створення акомпанементу, паралельно опановуються різні фактурні моделі, відповідні до стилістики сучасної музики, а також стимулюється композиторська творчість здобувачів освіти (Гусар, 2023). Крім того, здобувачі набувають досвіду концертмейстерської діяльності, яку характеризує увага до вокальної партії, ансамблева злагодженість, партнерська взаємодія, психологічна підтримка (Хлопотова, 2017, с. 689–690). При цьому здобувачі часто залучаються до концертних виступів як в якості соліста (виконання фортепіанного твору), так і акомпаніатора.

Така різностороння фортепіанна підготовка дозволяє суттєво розширити музичний світогляд здобувача, сформуванню у майбутнього естрадного вокаліста арсенал різноманітних вмінь, які сприятимуть його найбільш успішній самореалізації.

Висновки. У статті обґрунтовано, що вивчення предмету «Фортепіано» в процесі фахової підготовки естрадного вокаліста відіграє ключову роль у формуванні конкурентоспроможного музиканта, розширюючи його професійний арсенал та творчу незалежність. Актуальність дослідження підтверджується зростаючими вимогами до сучасного артиста естради, який часто поєднує функції співака, композитора та аранжувальника. Встановлено, що процес викладання має опиратися на музично-слуховий багаж здобувача, базуватися на максимальному залученні інтелектуального потенціалу та професійній мотивації здобувачів. Обґрунтовано етапність навчального процесу в класі фортепіано для естрадних вокалістів, що передбачає: початкове формування

піаністичного апарату та кінестетично-слухового навичку; розширення музичного світогляду через вивчення художньо повноцінного репертуару, зокрема збірок популярних п'єс та творів у стилі джаз та естрада; поетапне формування допоміжних професійних вмінь, включно з навичками педагога-репетитора (виконання розспівок), концертмейстера (акомпанування солісту) та створення власного супроводу (читання буквених позначень акордів та вибір стилю акомпанементу). Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання для вдосконалення системи вищої музичної освіти, що сприятиме оптимізації процесу формування професійних навичок майбутнього естрадного вокаліста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гусар Д. О., Семкович В. Б. Фортепіано: розвиток основ виконавської техніки: методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Фортепіано». Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2023. 35 с.
2. Калашник М. П. Роль навчання гри на фортепіано у фаховій підготовці студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти* : зб. наук. праць. Вип. 8 (13) Київ. 2009. С. 117–121. URL: <https://lnk.ua/aV7oglrV1> (дата звернення 21.12.2025)
3. Кривицька Т. А. Фортепіано: методичні рекомендації з вибіркової навчальної дисципліни для студентів спеціалізацій «Хорове диригування» та «Естрадний спів». Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 16 с.
4. Опарик Л. М. Самостійна робота студента в класі загального фортепіано: методичні рекомендації для студентів напряму підготовки 025 «Музичне мистецтво». Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2021. 49 с.
5. Панченко С. М. Психологічні особливості дорослої людини як суб'єкта навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. С. 192–196. URL: <https://lnk.ua/k4x93EXey> (дата звернення 21.12.2025)
6. Роменський Ю. Роль опанування композиторської компоненти як важливої складової розвитку естетично-художнього мислення у вихованні сучасного естрадно-джазового співака. *Fine Art and Culture Studies*. 2024. 1. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-1-10>
7. Скляр О. Д. Особливості викладання курсу «Фортепіано» у вищих навчальних закладах культури. *Культура України* : зб. наук. пр. Харків. 2020. Вип. 67. С. 147–156. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.067.15>.
8. Соболев Н. В. Особливості організації та проведення занять з гри на фортепіано дорослих на початковому етапі навчання. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 176*. Кропивницький РВВ ЦУПУ ім. В. Винниченка. 2019. С. 174–197. URL: <https://lnk.ua/aV7oqb3V1> (дата звернення 21.12.2025)
9. Старий рояль. Збірка популярних п'єс для фортепіано. Ред. О. Красовська. Київ: Мелосвіт, 2004–2011. вип. 1013.
10. Хлопотова А. А., Опанасенко О. О., Олейніков С. О. Роль та специфіка акомпанементу у процесі виховання естрадних вокалістів. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 688–691. URL: <https://lnk.ua/q462Q604J> (дата звернення 21.12.2025)

REFERENCES:

1. Husar D. O. & Semkovych V. B. (2023). Fortepiano: rozvytok osnov vykonavskoi tekhniky: metodychni rekomendatsii z navchalnoi dystsypliny «Fortepiano» [Piano: development of the basics of performance technique: methodological recommendations for the academic discipline «Piano».] Ivano-Frankivsk : Holinei O. M., 35 s.
2. Kalashnyk M. P. (2009). Rol navchannia hry na fortepiano u fakhovii pidhotovtsi studentiv muzychno-pedahohichnykh fakultetiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. [The role of piano teaching in the professional training of students of music and pedagogical faculties of higher educational institutions]. *Naukovyi chasopys Nats. ped. un-tu im. M. P. Drahomanova. Serii 14: Teoriia i metodyka mystetskoï osvity* : zb. nauk. prats. Vyp. 8 (13). Kyiv. S. 117–121.

3. Kryvytska T. A. (2018). Fortepiano: metodychni rekomendatsii z vybirkovoi navchalnoi dystsyplin dlia studentiv spetsializatsii «Khorove dyryhuvannia» ta «Estradni spiv». [Piano: methodological recommendations for the elective academic discipline for students specializing in «Choral Conducting» and «Pop Singing»]. Lutsk : Vezha-Druk, 16 s.
4. Oparyk L. M. (2021). Samostiina robota studenta v klasi zahalnoho fortepiano: metodychni rekomendatsii dlia studentiv napriamu pidhotovky 025 «Muzychne mystetstvo» [Independent work of a student in a general piano class: methodological recommendations for students of the direction of training 025 «Musical Art»]. Ivano-Frankivsk : HolineiO. M., 49 s.
5. Panchenko S. M. (2013) Psykholohichni osoblyvosti dorosloi liudyny yak subiekta navchannia [Psychological characteristics of an adult as a learner]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Vyp. 3. S. 192–196.
6. Romenskyi Yu. (2024). Rol opanuvannia kompozytorskoj komponenty yak vazhlyvoi skladovoi rozvytku estetychno-khudozhnogo myslennia u vykhovanni suchasnoho estradno-dzhazovoho spivaka. [The role of mastering the compositional component as an important component of the development of aesthetic and artistic thinking in the education of a modern pop and jazz singer]. *Fine Art and Culture Studies*. 1. P. 75–79.
7. Skliarov O. D. (2020). Osoblyvosti vykladannia kursu «Fortepiano» u vyshchych navchalnykh zakladakh kultury. [Features of teaching the «Piano» course in higher educational institutions of culture]. *Kultura Ukrainy : zb. nauk. pr. Kharkiv*. Vyp. 67. C. 147–156.
8. Sobol N. V. (2019). Osoblyvosti orhanizatsii ta provedennia zaniat z hry na fortepiano doroslykh na pochatkovomu etapi navchannia. [Features of organizing and conducting piano lessons for adults at the initial stage of training]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky. Vypusk 176*. Kropyvnytskyi RVV TsUPU im. V. Vynnychenka. S. 174–197.
9. Staryi roial. Zbirka populiarnykh pies dlia fortepiano. (2004-2011). [The Old Piano. A collection of popular pieces for piano]. Red. O. Krasovska. Kyiv: Melosvit, 1–13.
10. Khlopotova A. A., Opanasenko O. O. & Oleinikov S. O. (2017). Rol ta spetsyfika akompanementu u protsesi vykhovannia estradnykh vokalistiv. [The role and specificity of accompaniment in the process of educating pop vocalists]. *Molodyi vchenyi*. № 11. S. 688–691.

Дата першого надходження статті до видання: 18.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025